

Tartu Ülikool
Humanitaarteaduste ja kunstide valdkond
Usuteaduskond

Grete Kangur

Tooma lapsepõlve-evangeeliumi vormiline analüüs
Bakalaureusetöö

Juhendaja
Dr Marju Lepajõe

Tartu 2019

Sisukord

Eessõna	3
Sissejuhatus	4
1. Mis on vormiline analüüs?	6
2. Teose vormiline analüüs	8
2.1. Tooma lapsepõlve-evangeeliumi struktuurne ülesehitus	16
2.2. Tulemused	17
Kokkuvõte	19
Kirjanduse loend	20
Summary	22
Lisa 1	23

Eessõna

2017. aasta alguses kuulutas Tartu Ülikooli usuteaduskond välja stipendiumikonkurssi Tooma-lapsepõlve-evangeeliumi tõlkimiseks. Pakkumine tundus mulle huvitav ning otsustasin end proovile panna, et õpingute käigus omandatud vanakreeka ja ladina keelt harjutada. Eelnevalt polnud ma apokrüüfilisest Tooma lapsepõlve-evangeeliumist midagi kuulnud, samuti puudus mul suuremate tekstiühikute analüüsimise ja tõlkimise kogemus. Apokrüüfiga tegeledes tekkis selle vastu suurem huvi ja tundus loomulikuna jätkata teemaga bakalaureusetöös. Töö valmimine oli pikem protsess, selle eest tahan tänusõnad öelda neile, kes teose valmimisele oma panuse on andnud. Eeskätt julgustuse ja paranduste eest juhendajale, Marju Lepajõe, kes on kogu töö kulgemist kannatlikult toetanud. Stipendiumikonkurssi välja kuulutamise ning teema vastu huvi äratamise eest Tartu Ülikooli usuteaduskonnale ja hindamatu väärtusega toetuse eest oma lähedastele, sõpradele, kolleegidele ning tuttavatele.

Sissejuhatus

Tooma lapsepõlve-evangeelium (kreeka keeles *Παιδικὰ τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ*, lad. *De infantia Iesu euangelium Thomae*) jõudis avalikkuse ette alles 18. sajandi alguses. 19. ja 20. sajandi alguses oli teksti nimi kokkuleppeliselt *Evangelium Thomae Israelitae* (Israeliit Tooma evangeelium) või lihtsalt *Evangelium Thomae* (Tooma evangeelium). Sõna lapsepõlv (*infantia*) lisati pealkirjale alles hiljaaegu suuresti seetõttu, et 1945. aastal avastati Nag-Hammadi käsikirjad, mille hulgast leiti Tooma evangeelium, mis on tänasel päeval kuulus kogumik 114 Jeesuse ütlusest (Masing 2005). (Hock 1995, 84–85)

Tegemist on apokrüüfiga, mis on tekitanud uurijate seas mitmeid lahkavamusid. Suurt segadust on valmistanud evangeeliumi nimi. Tooma lapsepõlve-evangeeliumit on jätkuvalt segamini aetud gnostilise Tooma evangeeliumiga, kuid esineb erimeelsusi ka teksti autori, päritolu ja algallika osas.

Johann Albert Fabricius on Tooma lapsepõlve-evangeeliumit esimest korda toimetanud 18. sajandi alguses (Hock 1995, 85). Järgmisena moodustas Constantin von Tischendorf tekstist kolm erinevat varianti: kaks kreeka keeles ning ühe ladina keeles. Tischendorfi A versioon on uurijate põhitekstiks. See avaldati esmakordselt aastal 1853 ning sai alustekstiks 1876. aasta 2. väljaande põhjal (Tischendorf 1876). Sellele lisaks on apokrüüfi tõlgitud veel süüria, araabia, etioopia, gruusia ja slaavi keelde (Chartrand-Burke 2001, 247). Käesolevas töös on tõlgitud ja analüüsitud uurijate alusteksti, Tischendorfi A varianti.

Uurijad arvavad, et evangeeliumi autor on mittejuudist kristlane, sest evangeeliumis esitatud palad ei sisalda kirjeldusi juutide elu ja kombestiku kohta. Lugu paasapühadest (vt allpool Lisa 1: 19,1–2) on laenatud Luuka evangeeliumist ja hingamispäeva pidamine (2,3–5) on laialdaselt teatud. Suure tõenäosusega kirjutas autor kreeka keeles. (Hock 1995, 91)

Tooma lapsepõlve-evangeeliumi uurijad on leidnud, et selle algupärani jõuda pole võimalik ja välja pakutud tekkeloo võimalused on laialdased, alustades esimesest kuni kuuenda sajandini (Hock 1995, 91). Peter Lambeck on evangeeliumi tekkimist pakkunud hoopiski 15. sajandisse (Foster, 590). W. Schneemelcher ei välista, et apokrüüf võis liikvel olla juba 2. sajandil, kuid väidab,

et originaalteksti taastada ja selle algupära leida on ääretult raske, sest tõlgetega on teksti muudetud (Schneemelcher 1991, 439).

Eelpool kõneldu põhjal on Tooma lapseõlve-evangeelium uurijate seas palju huvi äratanud. Teema kaasaegsust näitab värske J. R. C. Couslandi uurimus (Cousland, 2018). Üheks apokrüüfi uurijaks on Toronto Ülikooli Uue Testamendi professor Tony Burke, kes on kirjutanud Tooma lapseõlve-evangeeliumist oma doktoritöö ning avaldanud selle kohta mitmeid raamatuid ja artikleid. Samuti on ta välja andnud uusima Tooma lapseõlve-evangeeliumi väljaande (Burke, 2010), mis on finantsilistel põhjustel jäänud kättesaamatuks. Teisedki uurijad on pööranud põhjalikult tähelepanu teksti ajaloo ja taustaloo uurimisele, püüdes seeläbi jõuda algallikani. Lisaks on uuritud teksti seoseid vägivaldse Jeesuse ja kooliga ning analüüsitud teost teoloogilise ja kristoloogilise nurga alt.

Käesolevas bakalaureusetöös uuritakse Tooma lapseõlve-evangeeliumit eeskätt vormiliselt. See võiks anda oma väikese panuse teksti täpsema algupärani jõudmiseks, mis on küllalt vähetõenäoline, sest evangeelium on olnud ringluses. Töö analüüsis keskendutakse eeskätt tekstis esitatud Jeesuse tegude ja ütluste analüüsimisele. Samuti püütakse leida ühiseid kirjanduslikke ja stilistilisi tunnuseid. Põhiküsimusteks, millele vastust otsitakse on: mida esineb evangeeliumis kõige rohkem? Milline roll on Jeesuse sõnal ja teol? Kummaga teeb laps rohkem imetegusid? Mis võiks olla selle põhjuseks? Millist rolli mängivad Jeesuse vanemad? Õpetaja? Rahvahulk?

1. Mis on vormiline analüüs?

Vormi analüüsimisel võtsin eeskju Ain Riistani (2010) poolt kirjeldatud kuue-etapilisest vormiloolisest uurimisest. Selle üheks osaks on liigimäärang. Vormi iseloomustavad teksti ühised kirjanduslikud ja stilistilised tunnusjooned. Need ühised tunnused aitavadki määrata laadi, milles autor lugu esitab. Seda kasutatakse eelkõige Uue Testamendi kirjakohtade analüüsimiseks. Etapid, mida uurija läbib läbiseigi, on välja toodud punktidenä.

1. Uurija alustab Piibli kirjakohta üksikosadeks jaotamisega. Eristatakse autori raamjutustus algsest ainest, mille juures küsitakse: kas tegemist on liitteksti või ühtse tekstiga. Püütakse leida võimalikult harmoonilisi tekstiosi. Sisuliselt tähendab see iga üksiku kirjakohta analüüsi, mille juures vaadeldakse selle koostisosi eraldi. Selle käigus jaotatakse tekstid plokkidesse.
2. Kui tekst on liigendatud, siis üritatakse leida samasuguseid tekstiüksusi. Pannakse tähele tunnuslikke jooni ja sarnasuste puhul võib oletada vormi. Kui esineb palju ühiseid jooni võib seda nimetada “puhtaks vormiks”.
3. Kui uuritava kirjakohta vorm on määratud, siis tuleb see seostada taustsüsteemiga, milles sündmus toimub.
4. Kui vorm ja selle eluline taust on leitud, siis tuleb tegelda konkreetse kirjakohta pärimuslooga. Nii tuleb nüüd perikoobi juures pöörata tähelepanu tunnuslike joonte kõrval ka mitte iseloomulikele. Pärimusloolises analüüsis on kaks etappi. Uurijal tuleb küsida, kui “puhas” on konkreetse perikoobi vorm. Või on tegemist segavormiga?
5. Viiendaks sammuks on pärimusloo teine etapp. Kui vormiajalugu jätab üksiktükid kõrvale ja üritab taastada “puhta vormi” ümbritsevat arvestades, siis pärimuslugu tegeleb just “puhta vormi” otsingute käigus leitud ebatüüpiliste algainesega.
6. Kuuendaks sammuks liitub kirjakohta pärimusloolisele analüüsile traditsioonilooline analüüs. Traditsioonilooline analüüs tegeleb pärimusüksuste kujutlussisuga. Siin ei keskenduta nüüd enam otseselt “puhta vormi” seostele selle

taustaks oleva elulise ümbrusega, vaid arvestatakse ka autori oma ajastu kultuur, kes pidi jagama toonases ajastus tuntud isiku üleseid kujutluskogumeid.

Vormilooline analüüs hõlmab endast seega laiemalt teksti ajaloolise tausta uurimist. Käesolevas töös on keskendutud eelkõige teksti liigendamisele, see järel kirjanduslike ja stilistiliste tunnusjoonte otsimisele, Jeesuse Kristuse tegude ning ütluste ja kõrvaliste isikute analüüsimisele.

2. Teose vormiline analüüs

Tooma lapsepõlve-evangeeliumi juhatab sisse autori raamjutustus (1). Proloogile järgnevad lood, kus Jeesus on 5-aastane (2,1-10,4).

Teksti teine peatükk algab raamjutustusega, mis kirjeldab toimuvat situatsiooni ja maalib lugejale pildi Jeesusest kui tavalisest poisist: “Kui see lapsuke Jeesus oli viis aastat vana, mängist ta kiire vooluga jõekoolmes” (2,1). Sellele järgneb imetegija Jeesuse tegevuse kirjeldus: “Ta kogus voolavat vett lompidesse ja tegi vee otsemaid puhtaks, ta tegi seda üheainsa käsuga.” (2,2). Siin on ime sündimiseks oluline Jeesuse sõna. Salm 3 kirjeldab Jeesuse järgmist tegevust, mis on valmistab ette järgmist imetegu: “Siis ta tegi pehmet savi ja voolis sellest kaksteist varblast.“ Erakordset juhtumit saabub uudistama rahvahulk ning Jeesuse isa Joosep. Sellele järgneb oponentide tegevus ning Joosepi küsimus Jeesusele. Salmis 6 teeb Jeesus veel ühe imeteo, mille sündimiseks on oluline tema sõna. Seejuures käsib Jeesus end meeles pidada.

Aga Jeesus plaksutas oma käsi kokku ja hüüdis varblastele: ”**Minge lennake ja pidage mind meeles, kes te olete nüüd elus!**” Ja varblased lendasid sirtsudes minema (2,6).

Lugu lõppeb raamjutustusega, kus pealtnägijad lahkuvad sündmuskohalt jahmunult.

Kolmanda peatükiga algavad Jeesuse needmislood. Pala algab tegevuse kirjeldamisega (3,1). Jeesus vihastab, sest tema töö oli rikutud ja vastab lapsele tema ära needmisega. Teo sündimiseks on oluline Jeesuse sõna.

Kui Jeesus nägi, mis oli juhtunud, sai ta vihaseks ja ütles talle: “**Sa nurjatu ja mõistmatu. Mida kurja lombid ja veed sulle tegid? Vaata, nüüd kuivad ka sina nagu puu ja sulle ei kasva kunagi lehti ega juurt ja sa ei kanna vilja.**“ (3,2)

Sellele järgneb Jeesuse sõnade aset leidmine ning teiste isikute sekkumine sündmusesse. Seejärel kuivanud poisi vanemad süüdistavad Joosepit (3,3-4). Jeesus käitub loos nagu poiss, kellel on raskusi oma tunnete ja viha valitsemisega.

Neljas peatükk sarnaneb oma ülesehituse poolest eelmisele palale. See algab olustiku kirjeldusega. Jällegi Jeesus vihastab ja neab ning ta teeb seda oma sõnaga.

Hiljem läks Jeesus läbi küla ja üks laps jooksis talle otsa. Jeesus vihastas ning ütles:

“Sinu tee enam edasi ei lähe.” (4, 1)

Autor rõhutab, et Jeesuse sõnad leiavad otsekohe aset (4,2). Salmis 3 lisandub tegevusse rahvahulk, kes jahmub Jeesuse teo üle. 4. salmis süüdistavad surnud poisi vanemad Joosepit.

Kolmas ja neljas peatükk on skemaatiliselt ja sisuliselt sarnaselt. Mõlemad palad algavad olustiku kirjeldusega: Jeesus vihastab ja tapab oma sõna läbi poisi, sellele järgneb surnud poisi vanemate süüdistus Joosepile. Erinevus esineb neljandas peatükis, kus tegelasena lisandub jahmuv rahvahulk.

Viiendas peatükis manitseb Joosep Jeesust ja esitab talle küsimuse (5,1). Sellele vastab Jeesus needmisega, mis leiab aset otsekohealt tema sõna peale.

Jeesus vastas: **“Mina tean, et sõnad, mis ma ütlesin, ei ole minu omad. Siiski vaikin sinu pärast. Kuid need inimesed peavad saama oma karistuse.”** Ja kohe jäid tema süüdistajad pimedaks (5,2).

3. salmis sekkub olukorda segaduses ja hirmul olev rahvahulk. Salmis 4 lisandub sündmustikku vihane Joosep, kes ei suuda end talitseda ja muutub vägivaldseks. 5. salmis vastab Jeesus Joosepile ärritumisega.

Laps ärritus selle peale ja vastas: **“Sulle piisab, kui otsida ja mitte leida ning enamasti oled sa toiminud rumalasti. Kas sa ei tea, et ma ei ole sinu? Ära tee mind kurvaks!”** (5, 5-6)

Sellega lõpeb teose esimene plokk. Teos algas Jeesuse imetegudega, sellele järgnesid tema vihahood ning kolm needmist. Jeesus ajas oma käitumisega rahvahulga segadusse. Imeteod sh. ka needmised on leidsid aset Jeesuse sõna peale.

Peatükid 3-5 lõppesid salmiga, kui olukorda sekkus Joosep, et Jeesust õpetada või manitseda.

Teine plokk algab esimese õpetaja loo kirjeldamisega. Peatükis kuus märkab Sakkeus Jeesuse erivõimeid ja esitab oma kõne Joosepile (6,1-2). 3. salmis

vastab Joosep Sakkeusele ning Joosep tunneb ära Jeesuse jumalikkuse. See meeldib Jeesusele ning ta vastab üleoleva ja õpetava kõnega.

Kui Jeesus kuulis Joosepit seda ütlemas, naeris ta ja ütles Sakkeusele: **“Tõesti, kasvataja, mida minu isa on öelnud, on tõsi. Ma olen nende inimeste Issand ja ma olen sinu juures ja ma olen teie sekka sündinud ja teiega koos. Ma tean, kust te olete tulnud ja kui palju aastaid teil elada on. Tõesti, ma ütlen sulle õpetaja: Ma olin enne, kui sina sündisid. Kui sa tahad olla täiuslik õpetaja, kuula mind, ja ma õpetan sulle tarkust, mida keegi ei tea peale minu ja selle, kes on mind saatnud teie juurde. Sest sa juhtusid minu õpilaseks, ja mina tean, kui vana sa oled ja kui kaua sul elada on. Kui sa näed risti, millest minu isa rääkis, siis sa usud, et kõik, mis ma sulle olen öelnud, on tõsi.”** (6, 4-8)

Salmis 9 sekkub situatsiooni imestav rahvahulk. 10. salmis esitatakse Jeesuse vastus rahvahulgale ja ta kuulutab oma taevasest päritolu.

Jeesus ütles neile vastates: **“Miks te imestate? Pigem võtke teadmiseks, mida ma teile ütlesin. Mina tean tõepoolest, millal teie ja teie isad sündinud olete. Ma ütlen teile uskumatut: enne kui maailm loodi, olin mina ja tema, kes mind saatis tema juurde.”** (6,10)

Salmis 11 vihastavad juudid Jeesuse sõnade peale. 12. salmis vastab Jeesus üleolevalt rahvale.

Laps läks nende juurde hüppas nende ees ja ütles: **“Ma mängisin teiega, sest ma tean kuidas te tühisusi imetlete ja kui vähene on teie arusaamine.”**

Salmides 13-15 allub Jeesus Joosepile ja läheb temaga klassi kaasa. Kui õpetaja õpetab Jeesust, siis ta vaikib. Salmis 16 reageerib kasvataja vaikusele vägivallaga. Toimunu tõstatab küsimuse, kas Jeesuse vaikus oli pahatahtlik ässitus? Jeesus vastab õpetajale viisakaks jäädes, kuid kürgil toonil.

Kasvataja vihastas selle peale ja andis talle laksu vastu pead, laps talus väärilt ja ütles: **“Mina kasvatan rohkem sind kui sina mind, sest ma tean juba tähti, mida sa mulle õpetad ja sinu hukkamõist on suur. Need tähed on sul nagu vasest tolm või kõlisev simbel, mille helis ei ole au ega tarkust vaid on kui müra. Ja mitte ükski hing ei suuda taibata minu tarkuse väge.”** (6,16-17)

18. salm veenab lugejat Jeesuse vägevuses, millele järgneb tema üleolev kõne.

Siis ta vaatas kasvatajale otsa ja ütles: **”Kui sina ei tea tähe alfa olemust, kuidas sa saad siis edasi õpetada beeta tähte? Silmakirjatseja, kui sa tead, siis õpeta mulle esmalt alfat, siis ma usun ka su beetat.“** (6,19-20)

Häbematu Jeesuse tegevus jätkub. Järgnev näitab tema ülisuurt tarkust.

Paljude kuulates, ütles ta Sakkeusele: **”Õpetaja, kuula, ja mõista esimese tähe korda. Kuidas ta on? Alfal on kaks pulka, mis keskele teravnedes, püsivad koos, liikudes kõrgele tantsides, kolme suunda, kahte suunda, võitlusetu, samast hõimust, koos külgedes ühes ikkes, samas moodsus pulkadena.“** (6, 22-23)

Seitsmes ja kaheksas peatükk moodustavad kokku ühtse loo, mis on tervikteksti puhul erakordne. 7. peatükis esitab õpetaja Sakkeus enesehaletseva monoloogi, kus ta tunnistab Jeesuse jumalikkusest. See on lapsele meelepärane. 8. peatükk on oma ülesehituselt neljasalmiline skeem. Autor alustab olustiku kirjeldusega (s. 1), sellele järgneb Jeesuse imetegu, mis leiab aset tema sõna läbi ja sellele järgneb Jeesuse kuulutus tema taevasest päritolust.

Aga kui juudid julgustasid Sakkeust, naeris laps valjult ja ütles: **“Nüüd viljatud olgu viljakad ja pimedad saagu nägijateks ja kurdid oma südamete tarkuses kuuljateks. Mina olen ülalt teie juurde tulnud, et päästa neid, kes on all, ja kutsun üles, nagu on käskinud see, läkitas mind teie juurde.“** (8,1-2).

3. salmis sünnib imetegu otsekohele. Jeesus vabastab needuse alt kõik neetud, sest õpetaja märkas tema suurust. Salm 4 kirjeldab autor rahvahulga vastust. Nad on hirmul Jeesus ees, sest tema viha saadab surm.

Edasi jätkab Jeesus imetegudega. Üheksas peatükk algab juba tuttava malli järgi. Erinevusena on autor lisanud salmid 2 ja 3, kus surnud lapse vanemad süüdistavad Jeesust ja Jeesus vastab neile kaitsekõnega.

“Mina ei ole teda alla lükanud, tema ise kukutas ennast alla. Ta ei olnud hoolikas, libises katuselt alla ning suri.“ Jeesus hüppas katuselt alla ja seisis surnud lapse kõrval ning karjus kõva häälega öeldes: **“Zenon“**, sest see oli tema nimi. **„Tõuse ja ütle mulle, kas mina lükkasin su alla?“** (9,3-4).

Salmis 4 teeb Jeesus oma sõnaga imeteo. Salm 5 kinnitab, et imetegu sündis otsekohe. Salmis 6 lisanduvad sündmusesse rabatud rahvahulk ja surnud lapse vanemad, kes ülistavad nüüd Jeesust.

Edasi järgnevad ülesehitusel neljasalmilised peatükid. Peatükis 10 salmis 1 kirjeldatab autor sündmust, kus järgnev ime toimuma hakkab. Salmis 2 teeb Jeesus rahvahulga ees imeteo, mis leiab aset tema teoga.

Rahvahulk tormas sinna karjudes kokku ja ka laps Jeesus jooksis sinna. Ta tegi omale läbi rahvahulga teed ning **haaras nooruki viga saanud jalast**, ja see sai otsekohe terveks. (10,2)

Ka seekord rõhutab autor, et imetegu sündis otsekohe. Sellele järgneb Jeesuse käskiv kõne ja tungiv soov teda meeles pidada.

Ja ta ütles noorukile: **“Tõuse nüüd, lõhu puid edasi ja pea mind meeles!”** (10,3) Ja rahvahulk vastab Jeesust ülistades (s. 4).

Jeesus on oma sõna ja teoga kinnitanud rahvahulgale oma jumalikkust. Nüüd järgnevad lood Jeesuse perekonna keskel. Peatükk 11 algab salmiga, mis ütleb, et Jeesus on nüüd 6-aastane ja sellele järgneb olukorra kirjeldus. Juhtunust auga pääsemiseks teeb Jeesus oma teoga imeteo.

Jeesus **laotas laiali** oma palliumi, mis tal seljas oli, täitis selle veega ja viis oma emale. (11,3)

Jeesuse teole järgneb tema ema kiitus (s. 4).

Autor ütleb, et Jeesus on juba 8-aastane. Tekst jätkub tuntud malliga. Pala algab sündmustiku kirjeldusega, kuhu sekkub imetegija Jeesus, et rahvale ilmuks tema au.

Kord jällegi läks laps koos oma isaga põllule vilja külvama. Samal ajal kui ta isa külvas, **külvas ka laps Jeesus ühe korose vilja. Kui ta oli vilja koristanud ja kuivatanud, sai ta sada korost.** (12, 2-3)

Peatükk 13 jätkub ülesehituselt neljasalmilist malli järgides. Salmis 1 kirjeldatakse sündmust. Salmis 2 ütleb Jeesus Joosepile, mida tal ime sündimiseks teha tuleb.

Kuid üks laud, mida kutsutakse põikpuuks, oli lõigatud liiga lühikeseks ja Joosep ei teadnud, mida teha. Siis ütles lapsuke Jeesus oma isale Joosepile: **“Pane kaks lauda otsast vastamisi maha.”** (13, 1-2)

Sellele järgneb Jeesuse imetegu, mis leiab aset tema teo läbi.

Joosep tegi, nagu laps oli talle öelnud. **Jeesus seisis teisel pool lauaotsi, ta haaras lühemast lauast ja venitas selle teisega sama pikaks.** (13,3)

Joosep vastab Jeesusele kiitusega (s. 4). Sellega lõppeb teine plokk ja algavad lood õpetajaga.

Peatükis 14 esitatakse teine õpetaja lugu. Joosep märkab Jeesuse tarkust, kuid viib ta siiski õpetaja juurde (s. 1). Õpetaja teadis, et Jeesuse vihale järgneb surm ning on seetõttu hirmul. Nagu ka eelmise õpetajaga, nii ka sel korral Jeesus vaikib (s. 2) ning vastab õpetajale üleolevalt.

Ja siis Jeesus ütles talle: **“Kui sa tõesti oled õpetaja ja kui sa tead hästi tähti, selgita mulle alfa väge ja mina kõnelen sulle tähe beeta väest.”** (14, 3)

Salmis 4 kaotab õpetaja enesevalitsuse ning muutub vägivaldseks, millele vastuseks reageerib Jeesus needmisega. Autor ei lisa, kas surm saabus Jeesuse teo või sõnaga. 5. salmis lisanduvad tegelastena Jeesuse pettunud vanemad.

Peatükis 15 leiab aset kolmas lugu õpetajaga. Sel korral läheb Jeesus heal meelel õpetajaga kaasa (s. 1–2). Salmis 3 teeb Jeesus rahvahulga ees imeteo, kõneledes neile Pühas Vaimus ja seadust õpetades. 4. salmis vastab rahvahulk Jeesusele imestamisega. Salmis 5 sekkub tegevusse hirmunud Joosep ning 6. salmis tunnistab kasvataja Jeesuse vägevust, millele Jeesus vastab imeteoga ja see teostub tema sõna läbi.

Kui laps seda kuulis, naeratas ta otsekohe ja ütles: **“Kuna sa oled rääkinud ja tunnistanud õigust, seetõttu see teine kasvataja, kes oli pikali löödud, saab terveks.”** (15, 7)

Taaskord järgneb lühikeste salmidega peatükkide plokk. Peatükis 16 jätkab autor sarnaselt neljasalmilise malliga. Olgugi, et siin palas on salme kokku vaid kaks. Lugu algab sündmustiku kirjeldusega (s. 1), millele järgneb Jeesuse sekkumine ning olukorra lahendamine imeteoga (s. 2). Ime leiab aset Jeesuse teo läbi.

Ta tõmbus krampi ja kukkus maha, Jeesus tuli ta juurde ning **puhus hammustuse peale**. Otsekohe vaev lakkas ja loom vonksas minema ning Jaakobus sai terveks. (16,2)

Peatükis 17 jätkab autor eelneva malliga. Pala algab sündmutiku kirjeldusega (s. 1). Seejärel sekkub olukorda käskiva kõnega Jeesus, kelle teo ja sõna peale ime toimub.

Ta leidis surnud lapse ja **puudutas ta tema rinda** ja ütles: **“Ma ütlen sulle, pisike, ära sure, vaid ela ja ole koos oma emaga!”** Ja laps tegi kohe silmad lahti ning naeratas. Jeesus ütles naisele: **“Võta oma laps, imeta teda ja mäleta mind.”**(17,2-4)

Järgneb rahvahulga imestus, kes annab tunnistus tema jumalikkusest (s. 4). Rahvahulga tegevuses toimub pööre ning nad ei kahtle enam Jeesuse taevases päritolus.

Peatükis 18 kordab autor taaskord sama malli. Lugu algab sündmuse kirjeldusega, sellele järgneb Jeesuse imetegu, mille sündimiseks on vajalik nii tema sõna kui tegu. Rõhutatakse taaskord, et ime sündis otsekohe.

Kui ta nägi meest maas surnult lebamas, **võttis ta tema käe** ja ütles: **“Ma ütlen sulle: inimene, tõuse ülesse ja tee oma tööd.”** Mees tõusis jalamaid ja kummardas teda (18, 2)

Salmis 4 liitub situatsiooni rahvahulk, kes vastab Jeesuse tegevusele imestuse ja veendumusega tema taevasest päritolust.

Tooma lapsepõlve-evangeelium lõppeb 19. peatükiga. Jeesus on nüüd 12 aastat vana. Pala algab olustiku kirjeldusega (s. 1-3). Salmis 4 käitub Jeesus kangelaslikult ning näib õpetajatest targem, et veelgi kord kinnitada oma erilisust. 5. salmis imestab rahvahulk tema tarkuse üle. Salmis 6 esitab Maarja Joosepile küsimuse. 7. salmis vastab Jeesus oma emale.

Ja Jeesus ütles neile: “Miks te otsite mind? Kas te ei tea, et ma pean olema oma isa kojast?” (19,7)

Salmis 8 küsivad kirjatundjad ja variserid Maarjalt. 9. salm jätkab Maarja vastusega kirjatundjatele ja variseridele. Salmis 10 kirjatundjad ja variserid kiidavad ja

ülistavad Jeesust, millele Jeesus vastab sõnakuulelikkusega (s. 11). Salm 12 on sõnasõnaliselt sarnane Luuka evangeeliumi 2. peatüki 52. salmi esimese poolega (Lk 2,52). Ja Tooma lapsepõlve-evangeelium lõppeb jumala ülistusega (19,13).

2.1. Tooma lapsepõlve-evangeeliumi struktuurne ülesehitus

- 1 Raamjutustus
  - 1 Proloog
- 2 Imetegu tehakse sõnaga
  - 2 Jeesus ja varblased
- 3–5 Needmine sünnib sõnaga
  - 3 Annase poja needmine
  - 4 Kohmaka lapse needmine
  - 5 Joosep vihastab Jeesust ja laps neab süüdistajaid
- 6 Õpetaja lugu
  - 6 Jeesus ja õpetaja
- 7 Sakkeuse monoloog
- 8–13 Imeteod: peatükid 8–9 tehakse sõnaga ja 10–13 sünnivad teoga
  - 8 Jeesus ilmutab oma taevast päritolu
  - 9 Kukkunud laps tõuseb ülesse
  - 10 Jeesus ravib vigastatud jalga
  - 11 Jeesus toob vett
  - 12 Viljasaagi ime
  - 13 Puutöö ime
- 14 Needmine: autor ei märgi, kas needmine sünnib sõna või teoga
  - 14 Uus õpetaja
- 15–18 Imeteod: peatükid 15 tehakse sõnaga, 16 sünnib teoga, 17–18 tehakse sõna ja teoga
  - 15 Teine õpetaja
  - 16 Jeesus ja madu
  - 17 Surnud lapse ellu äratamine
  - 18 Töömehe surnust äratamine
- 19 Raamjutustus
  - 19 Jeesus templis

2.2. Tulemused

Järeldused kuhu jõuti on mitmeid, suurem osa neist vajaks edasist põhjalikumat vaatlust. Uurijate alustekst, Tischendorfi A variant, on 19-peatükiline. Selle esimene pala juhatab teost sisse ning viimane lugu välja. Mõlemates lugudes on kirjeldatud seoseid Jeesuse juudi päritoluga. 19. peatükis esitatud pala on sarnane looga Luuka evangeeliumist (Lk 2,41-52), selle viimased salmid on omavahel väga ühetaolised (Lk 2,52; 19, 12), mis äratav küsimuse, kas teksti autor on evangelisti pealt maha kirjutanud?

Lood algavad, kui Jeesus on viieaastane ja ta on seda kuni 10. peatükini. Peatükis 11 tegutseb 6-aastane Jeesus ning peatükis 12 on ta juba 8 aastat vana. Evangeelium lõppeb, kui Jeesuse vanuseks on 12.

Teksti võib jaotada kolme suuremasse ploki: esimese ploki lõpetab esimene lugu õpetajaga, teise ploki lõpetavad kaks järjestikust lugu õpetajaga. Teise õpetaja loo juures Jeesus neab ning kolmanda puhul teeb ta sõnaga imeteo, mille vallandab tema jumalikkuse märkamine õpetaja poolt. Siit edasi võiks küsida ka, miks esitatakse just kolm lugu õpetajaga? Kas teistes tõlgetes esineb ka kolm lugu?

Struktuuriliselt ilmes teoses kõige enam neljasalmilist malli, mida esitati kokku kümnes peatükis. Malli skeem on järgmine: esimeses salmis kirjeldatakse sündmust, kuhu Jeesus sekkub ning ta lahendab olukorra imeteoga, millele järgneb rahvahulga või perekonna hirmunud või ülistav vastus. Palades rõhutab autor, et imetegu (sh. ka needmine) sündis otsekohe. Jeesuse tegudel oli alati pealtnägijaid, kelleks enamasti oli rahvahulk. Apokrüüfi alguses teeb Jeesus kaks imetegu, kõige pealt teeb ta puhtaks vee, seejärel annab ta elu savist varblastele. Sellele järgnevad lood, kus Jeesusel on raske enda tundeid valitseda ning leiavad aset needmised, mistõttu rahvahulk satub segadusse ja tunneb Jeesuse ees hirmu. Kui ümbritsevad jällegi märkavad Jeesuse jumalikkust, jätkab ta imetegija rollis.

Joosepil on Jeesuse kasvatamise roll. Kui viimane õpetaja kinnitab lapse isale, et Jeesus on juba: „täis armu ja tarkust“ (15,6) ning teda pole vaja kooli saata, hakkab Jeesus tegema imetegusid oma perekonna ja lähedaste keskel.

Autor kordab end järjepidevalt, mis paneb arvama, et osaliselt on teksti juurde kirjutatud. Näiteks peatükid 3 ja 4 on sarnased. Samuti peatükid 10–13 ning 16–18. Siin juures võiks läbi viia võrdluse teiste tõlkeversioonidega.

Jeesus teeb imetegusid oma sõna läbi kokku seitsmes palas ja oma teoga viies, kahel korral sünnib ime nii sõna kui tegu kasutades. Jeesus neab sõnaga kokku kolmel korral. Viimases needmise palas autor ei ütle, kas surm saabub Jeesuse sõna või teo läbi. Imeteod leiavad aset nii sõna kui teoga. Sisuliselt leiavad kõige rohkem aset imeteod, mida tehakse kokku 11 korral. Jeesus tapab neljas loos. Kristuse sõnad on imeteo aset leidmiseks tema teost olulisemad ning sisuliselt on teoses imetegusid needmisest enam.

Jeesuse ütlused on käskivad, autoriteetsed, manitsevad, täiskasvanulikud ning tema jumalikku ja taevast päritolu kuulutavad. Lugudes ilmneva laps Jeesuse käitumine on harjumatu üleolev, kõrk ja ettearvatu. Laps vihastab, kui teda ümbritsevad inimesed ei märka, vihahoole järgneb ootamatu käitumine, mis leiab oma lõpu vastase surmaga. Kui ümbritsevad tegelased tunnistavad Kristuse jumalikkusest ja ülistavad teda, muutub Jeesus lahkeks ja aitab inimesi neile imesid tehes.

Kokkuvõte

Käesolevas bakalaureusetöös uuriti Tooma lapsepõlve-evangeeliumit vormiliselt. See tähendab, et tekstist otsiti ühiseid kirjanduslikke ja stilistilisi tunnusoone, uuriti, kas imeteo sündimiseks on vajalik Jeesuse sõna või tegu või mõlemad? Veel küsiti, milline roll on teoses kõrvalistel isikutel?

Kokkuvõtvalt võib öelda, et Tooma lapsepõlve-evangeelium on kompositsioon erinevatest hajusalt mõjuvatest paladest. Teose moodustavad killud Jeesuse Kristuse lapsepõlvest, kui ta oli 5–12-aastane. Lugudes teeb laps Jeesus üleloomulikke imetegusid, mis leiavad aset pigem tema sõna kui teoga. Kõrk ja ettearvamatu Jeesus ilmutab end, kui teda vihastatakse. Joosepil on Kristuse elus kasvataja ja manitseja roll, mis Jeesusele ei meeldi. Teose tegevuses toimub pööre, kui rahvahulk märkab tema jumalikkust ja taevast päritolu. See on Jeesusele meelepärane ning ta lõpetab needmise ja jätkab edasist elu ainult imesid tehes. Rahvahulk vastab sellele Jeesust kiites ning ülistades.

Kõige enam kasutab teksti autor neljasalmilist malli. See on järgmine: lugu algab situatsiooni kirjeldusega, kuhu sekkub Jeesus Kristus ning lahendab olukorra imeteoga, sellele järgneb rahvahulga või perekonna vastus. Autor lisab rõhutades, et imetegu leidis aset otsekohe.

Apokrüüfi on eelnevalt palju uuritud, kuid ikka kerkib sellega seoses uusi küsimusi. Oleks hea jätkata vormilist võrdlemist ja vaadata kooskõlalist sobivust teiste tõlkevariantidega. See võiks mõjuda ergutava mõtteharjutusena. Võiks uurida, kuidas Tooma lapsepõlve-evangeeliumi Jeesus suhestub Uue Testamendi Jeesusega ja milline on teksti mõju juba mingit kindlat Jeesus-pilti omavale inimesele. Lisaks võiks küsida, miks ikkagi Tooma lapsepõlve-evangeelium kannab evangeeliumi nime ning kas ja kuidas saab pärimuslikku teksti eristada tõena võetavast tekstist?

Kirjanduse loend

Burke, Tony. 2016. *The Infancy Gospel of Thomas (Syriac). New Testament Apocrypha: More Noncanonical Scriptures*. 1. trükk. Grand Rapids, Michigan: Wm. B. Eerdmans Publishing Co.

Burke, Tony. 2010. *De infantia Iesu euangelium Thomae graece* (Corpus Christianorum. Series Apocryphorum; 17). Turnholti: Brepols Publishers. http://www.brepols.net/Pages/ShowProduct.aspx?prod_id=IS-9782503534190-1- (seisuga 05. 05. 2019).

Chartrand-Burke, Tony. 2001. *The Infancy Gospel of Thomas: The Text, its Origins, and its Transmission*. Diss. University of Toronto, lk 5–9.

Cousland, J. R. C. 2018. *Holy Terror: Jesus in the Infancy Gospel of Thomas* (The Library of New Testament Studies). New York: Bloomsbury T&T Clark.

Foster, Paul. 2012. Critical Greek Text of the Infancy Gospel of Thomas. *Expository Times*, 12, 590–592.

Hock, Ronald F. 1995. *The Infancy Gospels of James and Thomas* (Scholars Bible with Original Text, Translation and Notes). Santa Rosa, Ca.: Polebridge Press.

LSJ = **Liddell, Henri; Scott, Robert; Jones, Henri. S.** Greek Dictionary. <http://www.perseus.tufts.edu/hopper/resolveform?redirect=true> (seisuga 05. 05. 2019).

Masing, Uku. 2005. *Tooma evangeelium*. Kopti k-st tlk Uku Masing. Sissejuhatus Jaan Lahe. Kommenteerinud Kaide Rätsep. Tartu: Johannes Esto Ühing.

Piibel. 2015. *Vana ja Uus Testament, 1997*. Tallinn: Eesti Piibliselts.

Riistan, Ain. 2010. *Uue Testamendi sissejuhatusteaduse ja hermeneutika küsimusi: Kursuse “Uue Testamendi sissejuhatus” USUS.04.033 e-õppe materjalid*. Tartu: Tartu Ülikool, lk 45–57.
http://dspace.ut.ee/bitstream/handle/10062/15975/uus_testament.pdf (seisuga 05. 05. 2019).

Schneemelcher, Wilhelm. 1991. *New Testament Apocrypha*. Kd.1. 2. trükk. Louisville, Kentucky: Westminster/ John Knox Press, lk 439-451.

Tischendorf, Constantin von. 1876. *Evangelia apocrypha*. 2. trükk. Leipzig: Mendelssohn. <https://archive.org/details/evangeliaapocry03tiscgoog/page/n7> (seisuga 05. 05. 2019).

Summary

The formal analysis of The Infancy Gospel of Thomas

In this Bachelor Thesis, The Infancy Gospel of Thomas was analyzed formally. It means was searched for similar literal and stylish characteristics. Also was searched what was required for miracle to happen. Was it the word of Jesus or his deeds? Or both? Was asked what was the role of other people?

In summary, The Infancy Gospel of Thomas is a compose of different independent stories. The text is about the Lord Jesus Christ when he was 5-12 years old. In the stories does the child supernatural wonders. He does them rather with his word than this deeds. Arrogant and impulsive Jesus shows him, when somebody makes him angry. The Joseph has in Christ life a roll of grower, which doesn't like to Jesus. The turn in the stories happens, when the crowd recognicz his divine and heavenly origin. This pleases Jesus and he doesn't kill anymore. He continues his life as a wonderworker. The crowd answers to that with worshipping him.

The author uses in text mostly four verse scheme. This begins with describing the situation, where Jesus Christ intervene and he solves the problem with making a wonder. Story continues with the reaction of crowd or of his family. The author adds, that the wonder happens right away.

This apocryphical text has already found a lot of research but still rises up new questions. Definetly would be good to continue with the text formal comparison. And can ask how The Infancy Gospel of Thomas's Jesus is related with a New Testament Jesus. Would also intresting to research how the text influences the person who already has his own Jesus picture? And why the Infancy Gospel of Thomas has name the gospel at all and how is it possible to diverse folkore from the truth?

Lisa 1

Tooma lapsepõlve-evangeelium

[Proloog]

1 Mina, israeliit Toomas, toon kõigile teile paganarahvaist vendadele sõnumeid, et teada anda meie Issanda Jeesuse Kristuse suurtest tegudest lapsepõlves, mida ta tegi meie maal. Selle algus oli nõnda.

[Jeesus ja varblased]

2,1 Kui see lapsuke Jeesus oli viis aastat vana, mängis ta kiire vooluga jõekoolmes.

2 Ta kogus voolavat vett lompidesse ja tegi vee otsemaid puhtaks, ta tegi seda üheainsa käsuga.

3 Siis ta tegi pehmet savi ja voolis sellest kaksteist varblast¹. Ja oli hingamispäev, kui ta seda tegi. Seal oli ka palju teisi lapsi, kes temaga koos mängisid.

4 Aga kui üks juut nägi, mida Jeesus teeb, kui ta hingamispäeval mängib, läks ta kohemaid ja teatas Jeesuse isale Joosepile: “Näe, sinu laps on jõe ääres ja võttis savi ning tegi sellest kaksteist lindu, ja nii rikkus ta hingamispäeva.

5 Ja Joosep läks sinna paika ning nähes Jeesust, hüüdis talle: “Miks sa teed seda, mida hingamispäeval teha ei tohi?”

6 Aga Jeesus plaksutas oma käsi kokku ja hüüdis varblastele: ”Minge lennake ja pidage mind meeles,

kes te olete nüüd elus!” Ja varblased lendasid sirtsudes minema.

7 Seda näinud, olid juudid jahmunud ja läksid oma juhtide juurde, et jutustada sellest, mida nad olid näinud Jeesust tegevat.

---

¹ στρουθίον – LSJ annab vasteks ka 'kodutuvi'.

[Annase poja needmine]

- 3,1 Kirjatundja Annase poeg seisis seal koos Jeesusega ja võtnud pajuoksa, juhtis sellega Jeesuse tehtud lombist vee välja.
- 2 Kui Jeesus nägi, mis oli juhtunud, sai ta vihaseks ja ütles talle: “Sa nurjatu ja mõistmatu. Mida kurja lombid ja veed sulle tegid? Vaata, nüüd kuivad ka sina nagu puu ja sulle ei kasva kunagi lehti ega juurt ja sa ei kanna vilja.”
- 3 Ja kohe oli too laps täielikult kuivanud, Jeesus aga eemaldus ning läks koju Joosepi juurde.
- 4 Kuivanud poisi vanemad kandsid tolle sealt ära ja olid kurvad tema noore ea pärast. Ja nad läksid Joosepi juurde ning süüdistasid teda: “Sul on selline laps, kes niimoodi teeb!”

[Kohmaka lapse needmine]

- 4,1 Hiljem läks Jeesus läbi küla ja üks laps jooksis talle otsa. Jeesus vihastas ning ütles: “Sinu tee enam edasi ei lähe.”
- 2 Ja kohemaid kukkus laps maha ja suri.
- 3 Nähes, mis on juhtunud, ütlesid inimesed: “Kust see laps siia sündis, kelle iga ütlemine juhtub?”
- 4 Ja surnu vanemad läksid Joosepit süüdistama, öeldes: “Kui sul on selline laps, ei saa sa koos meiega selles külas elada, või õpeta teda õnnistama ja mitte needma. Ta tapab meie lapsed.”
- 5,1 Ja Joosep kutsus lapse teistest kõrvale ning manitses teda, öeldes: “Miks sa selliseid asju teed? Nad ju kannatavad ja vihkavad meid ja ajavad minema.”
- 2 Jeesus vastas: “Mina tean, et sõnad, mis ma ütlesin, ei ole minu omad. Siiski vaikin sinu pärast. Kuid need inimesed peavad saama oma karistuse.” Ja kohe jäid tema süüdistajad pimedaks.
- 3 Ja pealtnägijad tundsid suurt hirmu ning olid segaduses ja ütlesid tema kohta: „Iga sõna, mis ta ütles, kas hea või halva, on saanud teoks ja ime on sündinud.“

4 Nähes Jeesust selliseid asju tegemas, raevus Joosep,
haaras teda kõrvast ja raputas tugevasti.

5 Laps ärritus selle peale ja vastas: “Sulle piisab, kui otsida
ja mitte leida ning enamasti oled sa toiminud rumalasti.

6 Kas sa ei tea, et ma ei ole sinu? Ära tee mind kurvaks!”

[Jeesus ja õpetaja]

6,1 Aga üks õpetaja nimega Sakkeus kuulas kõike, mida
Jeesus Joosepile rääkis ja ütles endamisi imestades:

“Ta on laps ja kõneleb nõnda!”

2 Ja ta kutsus Joosepi enda juurde ning ütles talle:

“Sul on arukas laps ja tal on hea pea, anna sa ta mulle üle,
et ta õpiks tähti, ja ma õpetan talle kõiki teadmisi,
et ta ei oleks sõnakuulmatu.“

3 Joosep vastas talle: “Keegi ei saa õpetada teda kuuletuma,
kui vaid Jumal üksi. Ära pea teda, vend, väikeseks ristiks².”

4 Kui Jeesus kuulis Joosepit seda ütlemas,
naeris ta ja ütles Sakkeusele: “Tõesti, kasvataja,
mida minu isa on öelnud, on tõsi.

5 Ma olen nende inimeste Issand ja ma olen sinu
juures ja ma olen teie sekka sündinud ja teiega koos.

6 Ma tean, kust te olete tulnud ja kui palju aastaid teil elada on.
Tõesti, ma ütlen sulle õpetaja: Ma olin enne, kui
sina sündisid. Kui sa tahad olla täiuslik õpetaja, kuula mind,
ja ma õpetan sulle tarkust, mida keegi ei tea peale minu ja selle,
kes on mind saatnud teie juurde.

7 Sest sa juhtusid minu õpilaseks, ja mina tean,
kui vana sa oled ja kui kaua sul elada on.

8 Kui sa näed risti, millest minu isa rääkis,

---

² LSJ ka 'vend'.

siis sa usud, et kõik, mis ma sulle olen öelnud, on tõsi.“

9 Aga juudid, kes seal seisisid ja kuulasid Jeesust, hämmastusid ja ütlesid: “Kui ebatavaline ja uskumatu asi! See laps on vaid viis aastat vana ja kõneleb selliseid asju. Me ei ole kunagi kuulnud mitte kedagi selliseid asju ütlemas, mida see laps ütleb.“

10 Jeesus ütles neile vastates: “Miks te imestate? Pigem võtke teadmiseks, mida ma teile ütlesin. Mina tean tõepoolest, millal teie ja teie isad sündinud olete. Ma ütlen teile uskumatut: enne kui maailm loodi, olin mina ja tema, kes mind saatis tema juurde.”

11 Kui juudid kuulsid last nii rääkimas, vihastasid nad, kuid ei suutnud talle mitte midagi vastata.

12 Laps läks nende juurde, hüppas nende ees ja ütles: “Ma mängisin teiega, sest ma tean kuidas te tühisusi imetlete ja kui vähene on teie arusaamine.”

13 Kui nad nüüd arvasid, et lapse trööst on neid rahustanud, ütles kasvataja Joosepile: “Too ta klassi ja ma õpetan teda tähti tundma.”

14 Joosep võttis ta käe kõrvale ja viis kooli.

15 Ja kasvataja kirjutas tolle tähestiku ning hakkas teda juhendama, korrates tähte alfa kõige enam. Kuid laps vaikis ja ei vastanud pikka aega midagi.

16 Kasvataja vihastas selle peale ja andis talle laksu vastu pead, laps talus väarikalt ja ütles: “Mina kasvatan rohkem sind kui sina mind, sest ma tean juba tähti, mida sa mulle õpetad ja sinu hukkamõist on suur. Need tähed on sul nagu vasest tolm või kõlisev simbel, mille helis ei ole au ega tarkust vaid on kui müra.

17 Ja mitte ükski hing ei suuda taibata minu tarkuse väge.“

18 Ja kui ta viha üle läks, lausus ta kogu tähestiku alfast oomegani väga soravalt.

19 Siis ta vaatas kasvataja osa ja ütles: ”Kui sina ei tea tähe alfa olemust, kuidas sa saad siis edasi õpetada beeta tähte?”

20 Silmakirjatseja, kui sa tead, siis õpeta mulle esmalt alfat, siis ma usun ka su beetat.“

21 Ja ta hakkas õpetajat küsitلهma esimese tähe kohta, kuid too ei osanud midagi vastata.

22 Paljude kuuldes, ütles ta Sakkeusele:

”Õpetaja, kuula, ja mõista esimese tähe korda.

23 Kuidas ta on? Alfal on kaks pulka, mis keskele teravnedes, püsivad koos, liikudes kõrgele tantsides, kolme suunda, kahte suunda, võitluseta, samast hõimust, koos külgedes ühes ikkes, samas mõõdus pulkadena.“

7,1 Kui õpetaja Sakkeus kuulis last selliseid allegooriaid sellisel hulgal esimese tähe kohta ütlevat, oli ta hämmelduses tolle põhjalikust apoloogiast ja õpetusest.

2 Ja ta ütles neile, kes seal olid: “Vaene mina, häda mulle, ma olen täielikult segaduses. Mul on häbi enda pärast, et ma võtsin selle lapse enda juurde.

3 Võta ta ära, palun sind, vend Joosep, ma ei talu tema karmi pilku ja selget kõnet.

4 See laps ei ole maast sündinud, ta on võimeline tuldki taltsutama. Pigem ta oli sünnitatud juba enne maailma loomist.

5 Milline emaüsk on teda kandnud, milline ema on teda üles kasvatanud? Mina ei tea.

6 Häda mulle, sõber, mu mõistus on otsas.

7 Olen petnud iseennast, ma õnnetu. Ma püüdsin saada õpilast, kuid ilmnes, et sain õpetaja.

8 Sõbrad, ma mõtlen häbiga, et olen küll kõrges eas, aga lapsuke, on minu üle.

9 Mul jääb üle ainult nõdraks jääda ja surra selle lapse surma tõttu. Ma ei suuda sellel tunnil talle otsagi vaadata.

10 Ja kui kõik ütlevad, et olen saanud lüüa väikese lapse käest,

mida saan ma selgitada? Ja mida saan ma öelda, esimese tähe pulkade kohta? Ma ei tea, sõbrad. Ma ei tea selle algust ega lõppu?

11 Niisiis, vend Joosep ma nõuan sult: vii ta tagasi oma koju. Mis suur asi ta on, Jumal või ingel, või kuidas teda kutsuda, mina ei tea.“

8,1 Aga kui juudid julgustasid Sakkeust, naeris laps valjult ja ütles: “Nüüd viljatud olgu viljakad ja pimedad saagu nägijateks

ja kurdid oma südamete tarkuses kuuljateks.

2 Mina olen ülalt teie juurde tulnud, et päästa neid, kes on all, ja kutsun üles, nagu on käskinud see, kes läkitas mind teie juurde.“

3 Ja kui laps lõpetas rääkimise, said kõik koheselt päästetud, kes olid tema needuse alla langenud.

4 Ja sellest ajast alates mitte keegi ei julgenud teda vihastada, sest nad kartsid saada neetud ja vigastatud.

[Kukkunud laps tõuseb ülesse]

9,1 Mõni päev hiljem mängis Jeesus oma kodu katusel, ja üks laps, kes temaga koos mängis, kukkus katuselt alla ning suri. Seda nähes, põgenesid kõik teised lapsed ja jätsid Jeesuse üksinda.

2 Ja surnud lapse vanemad tulid Jeesuse juurde ja süüdistasid teda: “Pahandusetegija, sina lükkasid ta alla”.

3 Ja Jeesus vastas: “Mina ei ole teda alla lükanud, tema ise kukutas ennast alla. Ta ei olnud hoolikas, libises katuselt alla ning suri.“

4 Jeesus hüppas katuselt alla ja seisis surnud lapse kõrval ning karjus kõva häälega, öeldes: “Zenon“, sest see oli tema nimi.

„Tõuse ja ütle mulle, kas mina lükkasin su alla?“

5 Ja poiss tõusis otsekohe üles ning ütles: “Ei, Issand, sina ei lükanud mind, sina äratasid mind üles.“

6 Pealtnägijad olid rabatud. Lapse vanemad kiitsid Jumalat juhtunud ime eest ning ülistasid Jeesust.

[Jeesus ravib vigastatud jalga]

10,1 Paar päeva hiljem lõhkus üks noormees naabruskonnas puid, kui kirves tema käest libises ja raius maha tema jalalaba.

Ta suri verejooksu kätte.

2 Rahvahulk tormas sinna karjudes kokku ja ka laps Jeesus jooksis sinna.

Ta tegi omale läbi rahvahulga teed ning haaras nooruki viga saanud jalast, ja see sai otsekohe terveks.

3 Ja ta ütles noorukile: “Tõuse nüüd, lõhu puid edasi ja pea mind meeles!”

4 Kogu rahvahulk nägi, mis oli sündinud, ja ülistas Jeesust, üteldes: “Tõesti, Jumala vaim elab selles lapses.”

[Jeesus toob vett]

11,1 Kui ta oli kuueaastane, saatis ema ta vett koju tooma.

2 Kuid tal kukkus veekann rahva seas käest, läks millegi vastu ja purunes.

3 Jeesus laotas laiali oma palliumi, mis tal seljas oli, täitis selle veega ja viis oma emale.

4 Kui ta ema nägi, mis ime oli sündinud, andis ta talle musi ja hoidis enda teada müsteeriumi, mida ta oli näinud Jeesust tegevat.

[Viljasaagi ime]

12,1 Kord jällegi läks laps koos oma isaga põllule vilja külvama.

Samal ajal kui ta isa külvas, külvas ka laps Jeesus ühe korose³ vilja.

2 Kui ta oli vilja koristanud ja kuivatanud, sai ta sada korost.

3 Ja siis ta kutsus kõik küla vaesed rehealusesse kokku ja kinkis neile vilja. Ja Joosep viis järelejäänud vilja ära.

4 Jeesus oli kaheksa-aastane, kui ta selle ime tegi.

---

³ κόρος – LSJ 'poiss; võrse, pung, idu, seeme'.

[Puutöö ime]

13,1 Tema isa oli puusepp ja tegi sel ajal atru ning ikkeid.
Talle tuli tellimus rikkalt mehelt, valmistada tollele voodi.
2 Kuid üks laud, mida kutsutakse põikpuuks,
oli lõigatud liiga lühikeseks ja Joosep ei teadnud, mida teha.
Siis ütles lapsuke Jeesus oma isale Joosepile:
“Pane kaks lauda otsast vastamisi maha.”
3 Joosep tegi, nagu laps oli talle öelnud. Jeesus seisis teisel
pool lauaotsi, ta haaras lühemast lauast
ja venitas selle teisega sama pikaks.
4 Ja tema isa Joosep vaatas ja imetles last ning
embas teda öeldes: “Kui õnnelik ma olen,
et Jumal on andnud mulle sellise lapse.”

[Uus õpetaja]

14,1 Joosep nägi lapse kalduvusi ja küpsust ja tema taiplikkust
nõnda noores eas, ning jõudis uuesti otsusele teda harimatuks
mitte jätta, ja võttis ta käe kõrvale ning viis ta teise õpetaja juurde.
2 Õpetaja ütles Joosepile: “Esimesena õpetan talle kreeka keelt,
pärast heebrea keelt.“ See õpetaja teadis lapse eelnevat kogemust
ja oli hirmul. Siiski kirjutas ta tähestiku ette ja juhendas Jeesust
mõnda aega, kuid too ei vastanud.
3 Ja siis Jeesus ütles talle: “Kui sa tõesti oled õpetaja ja kui
sa tead hästi tähti, selgita mulle alfa väge ja mina kõnelen sulle
tähe beeta väest.”
4 Õpetaja kannatus katkes ja ta lõi talle vastu pead.
Jeesus vihastas ning needis ta ära.
Õpetaja kaotas kohe meelemärguse ja kukkus näoli maha.
5 Laps läks tagasi Joosepi majja. Joosep kurvastas ja andis
Jeesuse emale juhise: “Ära lase teda uksest välja, sest need,
kes teda vihastavad, saavad surma.”

15,1 Mõne aja pärast üks teine õpetaja, Joosepi ustav sõber, ütles talle:
“Saada oma laps minu juurde klassi! Võib-olla mina suudan ta tähti õppima meelitada.”

2 Joosep vastas: “Kui sa julged, vend, võta ta endaga kaasa.” Ja ta võttis ta endaga suure hirmu ja ärevusega ja laps läks heal meelel kaasa.

3 Jeesus sisenes julgelt kooli ja leidis lugemispuldilt raamatutulli. Ta võttis selle, kuid ei lugenud sellest tähti, vaid avas suu ja kõneles Pühas Vaimus ja õpetas seadust neile, kes seal seisisid.

4 Suur rahvahulk tuli kokku teda kuulama ja nad imestasid tema õpetuse küpsuse üle ja tema oskuse üle sellest rääkida, ja et ta pisikese lapsena nõnda kõneleb.

5 Kui Joosep sellest kuulis, jooksis ta hirmunult kooli, arvates, et õpetajal ei ole temaga kogemusi.

6 Kuid kasvataja ütles Joosepile: “Vend, tea, et ma võtsin sinu lapse endale õpilaseks, kuid ta juba on täis armu ja tarkust. Niisiis, vend, arvan, et vii ta endaga tagasi koju.”

7 Kui laps seda kuulis, naeratas ta otsekohe ja ütles:
“Kuna sa oled rääkinud ja tunnistanud õigust, seetõttu see teine kasvataja, kes oli pikali löödud, saab terveks.” Ja sel samal hetkel teine kasvataja saigi terveks ning Joosep võttis lapse ja läks temaga koju.

[Jeesus ja madu]

16,1 Joosep saatis oma poja Jaakobuse puid kokku siduma ja neid koju tooma. Laps Jeesus järgnes talle. Kui Jaakobus korjas hagu, hammustas madu Jaakobust käest.

2 Ta tõmbus krampi ja kukkus maha, Jeesus tuli ta juurde ning puhus hammustuse peale. Otsekohe vaev lakkas ja loom vonksas minema ning Jaakobus sai terveks.

[Surnud lapse ellu äratamine]

17,1 Pärast seda jäi üks Joosepi naabrite väike laps haigeks ja suri ning tema ema leinas väga. Jeesus kuulis suurt nuttu ja lärmi ning jooksis kiiresti kohale.

2 Ta leidis surnud lapse ja puudutas ta tema rinda ja ütles: “Ma ütlen sulle, pisike, ära sure, vaid ela ja ole koos oma emaga!”

3 Ja laps tegi kohe silmad lahti ning naeratas. Jeesus ütles naisele: “Võta oma laps, imeta teda ja mäleta mind.”

4 Rahvahulk, kes seda pealt nägid, imestas ja ütles:

“Tõesti, see laps on Jumal või Jumala saadik- sest iga tema sõna on kohe ka valmis tegu.” Ja Jeesus läks välja teiste lastega mängima.

[Töömehe surnust äratamine]

18,1 Teisel aastal, kui pooleli oli maja ehitamine, kukkus üks mees maja katuselt alla ja suri. Seal oli suur lärm, Jeesus tõusis ja läks mehe juurde.

2 Kui ta nägi meest maas surnult lebamas, võttis ta tema käe ja ütles: “Ma ütlen sulle: inimene, tõuse ülesse ja tee oma tööd.” Mees tõusis jalamaid ja kummardas teda.

3 Rahvahulk nägi seda ja imestas: “See laps on pärit taevast, sest ta on päästnud surma käest palju hingi ja saab päästma⁴ oma elu jooksul.”

[Jeesus templis]

19,1 Kui ta oli kaksteist aastat vana, läksid tema vanemad teistega koos Jeruusalemma, nagu igal aastal paasapühade ajaks.

2 Pärast paasapühi hakkasid nad koju minema. Kuid teel olles läks laps Jeesus tagasi Jeruusalemma. Tema vanemad arvasid, et ta on koos nendega.

---

⁴ päästma paljusid.

- 3 Pärast ühte päeva teelolemist, hakkasid nad Jeesust otsima oma sugulaste seast, ja kui nad teda ei leidnud, hakkasid nad muretsema ja läksid tagasi linna teda otsima.
- 4 Pärast kolme päeva otsinguid leidsid nad ta templi juurest, istumas õpetajate keskel, kuulamas seadust ja küsimas nendelt küsimusi.
- 5 Kõikide tähelepanu oli tema peal ja kõik olid imestunud, et laps võib küsitleda koguduse vanemaid ja rahvaõpetajaid ja seletada seadust ning prohvetite mõistukõnet.
- 6 Tema ema Maarja tuli tema juurde ja ütles: “Miks sa seda meile tegid, laps? Näe, et me otsisime sind muretsedes.”
- 7 Ja Jeesus ütles neile: “Miks te otsite mind? Kas te ei tea, et ma pean olema oma isa kojast?”
- 8 Kirjatundjad ja variserid ütlesid: “Kas sina oled selle lapse ema?”
- 9 Maarja vastas: “Mina olen.”
- 10 Ja nad ütlesid talle: “Õnnelik oled sa naiste seas, sest Jumal on sinu ihu vilja õnnistanud! Me ei ole kunagi sellist auhiilgust, sellist voorust, sellist tarkust näinud ega kuulnud.”
- 11 Jeesus tõusis ja läks emaga kaasa ja oli sõnakuulelik oma vanematele. Tema ema jälgis hoolega kõike, mis sünnib.
- 12 Ja Jeesus kasvas tarkuses, vanuses ja armus.
- 13 Au olgu temale ikka ja igavesti. Aamen.

Lihtlitsents lõputöö reprodutseerimiseks ja üldsusele kättesaadavaks tegemiseks

Mina, Grete Kangur

1. annan Tartu Ülikoolile tasuta loa (lihtlitsentsi) minu loodud teose **Tooma lapsepõlve-evangeeliumi vormiline analüüs.**

mille juhendaja on dr Marju Lepajõe,

reprodutseerimiseks eesmärgiga seda säilitada, sealhulgas lisada digitaalarhiivi DSpace kuni autoriõiguse kehtivuse lõppemiseni.

2. Annan Tartu Ülikoolile loa teha punktis 1 nimetatud teos üldsusele kättesaadavaks Tartu Ülikooli veebikeskkonna, sealhulgas digitaalarhiivi DSpace kaudu Creative Commons'i litsentsiga CC BY NC ND 3.0, mis lubab autorile viidates teost reprodutseerida, levitada ja üldsusele suunata ning keelab luua tuletatud teost ja kasutada teost ärieesmärgil, kuni autoriõiguse kehtivuse lõppemiseni.

3. Olen teadlik, et punktides 1 ja 2 nimetatud õigused jäävad alles ka autorile.

4. Kinnitan, et lihtlitsentsi andmisega ei riku ma teiste isikute intellektuaalomandi ega isikuandmete kaitse õigusaktidest tulenevaid õigusi.

Grete Kangur
06.05.2019